

4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.04 2007 р. №877-V. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/877-16>

УДК 657:336.71 (075.8)

Сп'як Г. І.,
к.е.н., доцент кафедри банківського
менеджменту та обліку,
Тернопільський національний економічний університет

ОБЛІКОВА ІНФОРМАЦІЯ В УПРАВЛІННІ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ БАНКУ

Кредитування займає центральне місце в діяльності банку, що є особливо актуальним для вітчизняних банківських установ, активи яких з огляду на стан вітчизняного фінансового ринку завжди були слабо диверсифіковані. В сучасних умовах непростой макроекономічної ситуації, значного відтоку ресурсів банки України суттєво обмежили кредитування суб'єктів ринку. Таким чином кредитні портфелі банків були сформовані в значній мірі в передкризовий період, що характеризувався ризиковою кредитною політикою банківських установ. Даний фактор разом з цілим рядом зовнішніх загроз спричинили суттєве погіршення стану кредитних портфелів вітчизняних банків. Значно ускладнила ситуацію також швидка девальвація гривні, що стала наслідком вкрай нестабільної політичної та економічної ситуації в країні. У цьому зв'язку особливої ваги набувають питання ефективного управління кредитним портфелем вітчизняних банківських установ, зокрема в аспекті вдосконалення інформаційної бази управління.

Управління кредитним портфелем банку є комплексом заходів впливу на стан та ймовірні тенденції змін заборгованості за наданими установою кредитами. Весь процес управління базується на інформаційній базі, що формується обліковою системою банку. В цьому контексті важливо зупинитися на окремих аспектах методики подачі інформації про кредитний портфель банку та оцінки його стану.

Постановою Правління НБУ № 481 від 27.12.2007 р. була затверджена Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, яка набула чинності з 1 січня 2009 р. [2]. Прийняття цієї Інструкції стало одним із важливих кроків Національного банку, які він реалізує на виконання положень Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні в напрямку приведення у відповідність методології бухгалтерського обліку банків України до вимог Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) [4].

Методика відображення в обліку наданих кредитів ґрунтується на таких базових принципах обліку як превалювання сутності над формою, нарахування та обачності. Згідно з принципом превалювання сутності над формою до кредитних операцій банку належать власне позикові операції (разові кредити, кредити за

кредитними лініями, овердрафт), операції кредитного характеру (факторинг, врахування векселів, фінансовий лізинг) та надані зобов'язання з кредитування (гарантії, поручительства надані, відкриті кредитні лінії, непокриті акредитиви, авальовані векселі). Такий підхід забезпечує найефективніші засади структуризації фінансових активів банку за їх економічною сутністю.

Згідно з принципом нарахування обліковуються доходи за кредитними операціями банку, здійснюється амортизація неамортизованих дисконту та премії за ними. За принципом обачності формуються і відображаються в обліковій системі установи спеціальні резерви за наданими кредитами. Реалізація цього принципу дає змогу “звільнити” баланс банку від так званих “неіснуючих” активів [1, 411]. До таких активів належить та частина кредитного портфеля, яка не відповідає визнанню активу, оскільки ймовірність отримання майбутніх економічних вигод за вказаними статтями стає сумнівною. Спеціальні резерви формуються за рахунок витрат банку і таким чином призводять до зменшення фінансового результату поточного періоду. Даний принцип дає змогу банку обліковувати свої кредитні ризики в момент їх виникнення, ще до того, як вони будуть реалізовані, що, безумовно, підвищує ефективність ризик-менеджменту установи. Таким чином установа банку може вчасно попередити ризики та уникнути фінансових втрат або хоча б мінімізувати їх.

У відповідності з чинними нормативними актами банкам необхідно забезпечити первісне визнання активів та зобов'язань установи за справедливою вартістю плюс витрати на операції, які прямо стосуються придбання або випуску фінансового активу чи фінансового зобов'язання, що відповідає вимогам МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка” [3]. Щоб полегшити виконання цього положення, у згаданій вище Інструкції подано облікові процедури, що виконуються у разі, якщо фінансовий інструмент надано (отримано) за договірною ставкою, нижчою або вищою від ринкової. На практиці виникають питання щодо доцільності визнання прибутку (збитку) першого дня в разі відхилення ставки за фінансовим інструментом від середньоринкової в кожному конкретному випадку.

Вітчизняні банківські установи оцінюють кредити та інші фінансові інструментом на основі ефективної ставки відсотку, яка може відрізнятись від ставки контракту за даним інструментом. Ефективна ставка відсотку є ставкою, яка точно дисконтує попередньо оцінені майбутні платежі або надходження грошових коштів протягом очікуваного терміну дії фінансового інструменту. Обчислення ефективної ставки відсотку передбачає попередню оцінку усіх грошових потоків на підставі умов контракту за даним фінансовим інструментом, усіх гонорарів та додаткових комісійних зборів, сплачених або отриманих сторонами контракту, витрат на операцію та усіх інших премій чи дисконтів. При цьому не беруться до уваги ймовірні майбутні збитки від кредитів.

Загалом, чинні нормативні акти НБУ, що забезпечують формування інформації про стан кредитного портфеля банків, відповідають базовим вимогам МСФЗ щодо методології обліку та оцінки фінансових активів. Разом з тим практичні аспекти застосування цих методик, на нашу думку, мають бути доопрацьовані на рівні установи банку.

Література:

1. Банківський потенціал економіки України: моногр. / за ред. д.е.н., проф. Б.Л. Луціва. – Тернопіль: ТНЕУ, 2012. – 448 с.
2. Інструкція з бухгалтерського обліку кредитних, вкладних (депозитних) операцій та формування і використання резервів під кредитні ризики в банках України, затверджена постановою Правління НБУ від 27.12.2007 р. № 481 [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. МСБО 39 «Фінансові інструменти: визнання та оцінка» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>.
4. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.10.2007 р. № 911-р.

УДК 675

Фаріон А.І.,

к.е.н., старший викладач кафедри обліку
в державному секторі економіки та сфері послуг
Тернопільський національний економічний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВОГО ПРОЦЕСУ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ ІНФОРМАЦІЙНИЙ ТЕХНОЛОГІЙ

У багатьох виданнях, присвячених комп'ютерним технологіям, наводиться крилатий вислів одного із засновників корпорації і голови ради директорів корпорації Майкрософт Білла Гейтса: «Як ви збираєте, організуєте і використовуєте інформацію, визначає, переможете ви чи програєте».

З розвитком міжнародних відносин, модернізаційного процесу в державному секторі економіки вимагає застосування новітніх способів, методів і прийомів обробки облікової інформації. Магістральний напрям подальшого розвитку у державному секторі економіки є застосування сучасних технічних засобів, автоматизації бухгалтерського обліку та здійснення контролю за ефективністю використання облікової інформації.

Застосування інформаційних технологій та введення в практику нових технологій обліку вносить зміни в організацію бухгалтерського обліку.

Проблемами дослідження щодо вдосконалення автоматизації бухгалтерського обліку в державному секторі економіки займаються ряд вітчизняних та зарубіжних вчених, таких як : Н.Т. Белуха, М.Р. Лучко, Ф.Ф. Бутинець, С. В. Свірко, Н.Г. Чумаченко, С.В. Івахненко, В.Т. Палий.

Одним із основних напрямків модернізації бухгалтерського обліку в державному секторі є застосування інформаційних технологій при реформуванні управління державними фінансами і запровадження електронного документообігу між казначейством та розпорядниками бюджетних коштів. Подальший розвиток бухгалтерського обліку пов'язаний з інтеграцією всіх підсистем і видів обліку в єдину інформаційну систему на